

REDACȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL
pentru Austro-Ungaria:
pe un an ..... 30 cor.
pe 1/2 an ..... 18 cor.
pe 1/4 an ..... 5 cor.
pe o lună ..... 2 cor.
N-ri de Duminică pe an 4 cor.
Pentru România și străinătate pe an
40 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERȚIUNILE:
de un gir garnisat: prima dintr-un
linie; a doua dintr-un rând; a treia
dintr-un rând de licențe publicitare.

Adrele abonamentelor, cărți și înscrise-
țiile suferă să plătiți în Arad.

Telefon pentru oraș și comitate

Scrisori potracate nu se primesc.

Anul VIII.

NUMER de DUMINECĂ

Nr. 50.

DREPTATEA STĂPÂNITORILOR.

(R) În ședința de Mercuri a adunării comitatului Aradului s'au votat 200,000 coroane pentru facerea drumurilor, ca astfel poporul să aibă de lucru, să câștige ceva. Să mai aline foamea care bântue în unele părți, ear în alte multe părți bate la ușă.

Banii s'au împrumutat tot dela comitat: din *fondul drumurilor*. Din al noștri vom lua, să dăm alor noștri, — așa ni-am zis cu toții când am citit pentru ce suntem chemați la ședință. Și toți Românii din sfatul comitatului ne hotărâserăm să votăm suma cerută.

Când am văzut însă cum au de gând domnii din fruntea comitatului să împartă cele 200,000, ni s'a urcat sângele în fața de năcaz.

În comitatul Aradului sunt adică 214.250 *Români*, față de 71.894 Unguri și 34.500 Nemți. În acel fond al drumurilor banii cei mai mulți sunt deci strânși *dela Români*, dela plugarii noștri mai săraci și mai cu stare. Era deci cu dreptate ca din suma de 200,000 să se împartă îndouit mai mult pentru drumurile din satele române decât pentru drumurile de prin satele ungurești și nemțești. Când colă ce s'a întâmplat? Fișpanul, vicișpanul și ceilalți din fruntea comitatului abea a cincea parte din sumă au

sortit-o pentru locurile românești, ci partea cea mai mare din bani vor împărți-o printre Unguri.

Nedreptatea cea mare este însă nu asta, ci faptul că se împart bani *pe unde nu e lipsă*, căci prin satele dela câmp (ungurești) s'a făcut anul acesta griu, și se știe că Ungurii de p'acolo nu s' primejduiți să rabde foame, pe când *prin satele dela munte românești nu s'a făcut nici un fir de porumb (ucuruz)*, așa că bietii români de pe Crisuri și de pe Murăș nu au ce să mănânce, ci o foame înspăimântătoare bîntue printre ei.

Și cu toate astea s'au dat pentru cercul sărac (locuit de Români) al Halmajului abia 5000 coroane, pentru părțile Boroș-Sebișului 3000 coroane, pentru cercul Radnei abea 5000 coroane, pe când pentru părțile ungurești sume de câte 73.000 coroane. Pentru două sate ungurești bogate: Fakert și Szenteányfalva 10.000, va să zică tocmai suma ce s'a dat pentru cele peste o sută sate românești din cercurile Radnei și Halmajului...

Așa fiind, bine înțeles că Românii din sfatul comitatului și-au ridicat cu putere cuvîntul și au aratat ce hațjocură este fapta domnilor din fruntea comitatului.

Zadarnic am vorbit însă noi căci glasul românesc a fost înăbușit de voturile — notarilor și a celorlalți slujbași cei mai mulți

aleși cu voturi *românești* în sfatul comitatului.

Și așa banii se vor împărți nu după cum am crezut noi că este cu dreptate, ci după cum socot mai marul comitatului că e mai bine pentru satele ungurești.

Domnii aceștia — fișpanul, vicișpanul și toate libiralele și solgăbiralele — în curînd o să colinde prin satele române, cerînd votul Românilor pentru ca astfel să se aleagă în Dieta țării earași deputați din neamul unguresc...

Dacă se vor mai găsi Români așa de prăpădiți, încât să nu asculte de sfatul fruntașilor *români* cari *luptă pentru binele lor*, ci s'ar da cu slujbașii comitatului cari în felul de mai sus înțeleg a face dreptate, apoi cu adevărat sunt vrednici să moară de foame pe sub garduri.

Ministrul de finanțe ungar în Viena. Din Viena se telegrafează, că ministrul de finanțe Lukács Mercuri seara a sosit dela Budapesta acolo, ear Joi după amiază s'a rețors la Budapesta.

Tratatul comercial german. Din Viena se depeșează: Conte Aversberg, cav. Rössler, bar. Beck și consilierul aulic Mihalovici Mercuri seara au plecat la Berlin pentru a relua desbaterile în afacerea tratatului germano-austro-ungar din încredințarea guvernului imperial german.

CARMEN SYLVA

PE DUNĂRE.

1

27 APRILIE — 3 MAIU 1904.

Dunăre, Dunăre
Drum fără pulbere...

(Cântec vechiu).

Călătorim noaptea întreagă, ca să ajungem la Turnu Severin în revărsatul zorilor. De aci vom lua vaporul și vom urcă mai multe ceasuri în susul apelor, ca să vedem Porțile-de-fier, munții cei minunați de frumoși de pe cele două țăr-muri, iar apoi ne vom coborâ zile de-a rândul până la mare. Gândurile aleargă înaintea acestei frumoase călătorii și în mersul lin al trenului, noaptea, iconă după iconă se perindă în închipuirea mea...

E vorba să văd întâia dată gurile Dunărei, care s'a lucrat fără preget atât amar de ani până au devenit navigabile; căci nu numai mândrul Rin, ci și Dunărea se pierde în nisipuri, și numai după opintiri uriașe am izbutit ca și vapoarele mari să o poată străbate în sus până la Galați.

Pe Dunăre am venit odinioară în țară, ca nevastă tânără, acum trei-zeci și cinci de ani, când nu erau încă drumuri de fier pe aci!

Pe Dunăre a venit și tânărul Domnitor, trecând prin rândurile oștirilor pornite în contra pa-

trii sale; în rândurile aceluiași oștiri el câștigase biruințe puțin mai înainte!

Tot pe Dunăre m'am dus în patria mea cu singurul meu copil, ca să le arăt bunicilor pe mica mea zână!

La obârșia Dunărei, în Sigmaringen, stam altă dată și mă gândeam, cum s'au împraștiat în lumea mare toți copiii acestui castel și cum a săngerat inima duioasă a bietei lor mame! Aci, în Sigmaringen, se născuseră toți acești copii nespuse de frumoși, cu trăsăturile alese și armonice, cu inimă bărbătești și mărețe! Căci serioși erau cu toții acești copii de Hohenzollern; serioși ca și patria lor, care nu zimbește ca Rinul, ci are o înălțare din cale afară severă, aproape întunecată și aspră.

De această patrie s'a despărțit odinioară fiica cea mai mare, pentru a se duce în depărtata Portugalia, la soțul ei, pe care nu-l văzuse încă nici odată. Ea n'a plecat chiar din acest castel, ci din Düsseldorf; și s'a dus ca să nu se mai întoarcă.

Pornise cu inima înflăcărată la bărbatul care-o fermecase prin scrisorile sale. Și pline de încredere se întâmpinără cele două ființe întâia oară ca bărbat și soție pe vaporul care debarca la Lissabona. Ah ce crudă a trebuit să fie despărțirea aceasta pentru sârmana inimă de mamă!

Iubita ei doamnă de onoare, Domnișoara de Lindheim, își povestea ce frumos era împodobit cu trandafiri vaporul pe care călătoria tânăra soție; ea se cununase în Berlin, *per procura*, ca-n vremurile de demult, cu propriul său frate*). S'o

*) Care ținea astfel locul viitorului cumnat.

fi văzut ce minune de frumoșe, ce draguță ca o zână gingașă era prințesa pe patul ei de trandafiri, despărțită de cea-laltă lume printr-o perdea trandafirică, ca printr'un văl. Sârmana mamă a stat mai toată noaptea lângă ea, mână'n mână, șoptindu-și cele din urmă cuvinte ce le-au fost menit să-și mai spue în lumea aceea. Și acest inger de femeie, care fericise atâți săraci, în cât chiar după trei-zeci de ani monumentul ei din Düsseldorf nu rămânea nici odată lipsit de flori, trebui să părăsească, vai, așa de curând!... pământul acesta. Căci nu trecu un an și jumătate și ea muri, după o suferință de trei zile! Soțul ei desnădădui, îi urmă în curând în mormânt! Nu mai putea să trăiască, fără de Stefania sa! Dar sârmana mamă mai avu multe de îndurat!

Nu mult după aceea, am mai văzut-o în Berlin cu fiica ei cea mai tânără, care era pe atunci atât de măhnită încât aproape nu mai știa să zâmbească. Sufletul ei fraged fusese prea adânc și prea puternic șguduit de atâtea nenorociri.

Sosi anul 1866; acesta găsi pe al treilea fiu al ei în Egipt, într-o călătorie de studii cu fratele meu. Întâmplările acestui an îl siliră să plece grabnic din Athena, părăsind aici pe un tânăr prieten bolnav pe moarte. Înainte de izbucnirea războiului, care chemă pe toți fiii săi pe câmpul de luptă, sârmana mamă mai avu durerea să dăruiască îndepărtatei Români pe al doilea fiu al ei!

Războiul se declarase și el trebui să plece în țară pentru că, de ar fi fost recunoscut, dușmanii, fără îndoială, l'ar fi făcut prizonier. Pe un sac cu cartofi, pe unul din vapoarele Dunărei, își scrisese el proclamațiunea către Români și scrisorile către suverani, după cum s'a povestit aiu-

selor noastre d'acum 11 ani. Atunci eram învinuți însă că atătam poporul român împotriva țării și a Ungurilor, pe când eată dovedit, că luptăm pentru un adevăr pe care-l recunoștem azi și cei ce ni-au învinuit.

Tot așa are să se petreacă și cu proiectul d'acum alui Berzeviczy. Ajungând lege, o să se convingă chiar cei cari ne întărită acum cu ei, că zadarnice sunt toate opintirile: aproape trei milioane Români, după Unguri cei mai număroși în țeara asta, nu se vor face Unguri de azi pe mâne, ci vor rămâne și peste veacuri Români, cu limba, legea și obiceiurile lor.

E adevărat, că rău mare ni-se poate face: trebuind învățatorii și copiii români să-și frământă mintea cu învățarea limbii ungurești, o să rămână slabi în celelalte lucruri și astfel nu vor fi destul de bine înarmați pentru luptele vieții. Dar și împrejurarea asta are să ne hotărăscă să fim mai cu atragere pentru *biserica*. Veacuri multe nu am avut noi școli, ci cărturarilor, puțin la număr, la strană au învățat puțințelul ce au știut. Acum, când suntem zece de miș carti știm carte, când avem vlădicii noștri, și atâția bărbați luminați, ne va ajuta Dumnezeu să știm pune la cale lupta de apărare în viitor. (Așa e).

De altfel proiectul d'acum al lui Berzeviczy este hulit nu numai de noi, Români, ai căror mitropoliți și episcopi (Trăiască!) și-au ridicat cuvântul înaintând un Memorand, ci chiar și de poporul cel mai blând din țeara asta: de Sași, a căror căpetenie bisericească d'asemenea a înaintat stăpânirii un memorandum, arătând răutatea planurilor lui Berzeviczy.

S'au supărat pe stăpânirea ungurească însuși Nemții din marea împărăție, deși se știe că până acum prietenii cei mai buni ai Ungurilor au fost Nemții din Tara Nemțescă, în deosebi împăratul acestora, Wilhelm, care înainte cu șapte ani venise la Budapesta și într-o vorbire îl laudase grozav pe Unguri.

De altminterii sunt și mulți Români vinovați pentru curajul ce-și ia stăpânirea să vină asupra noastră cu astfel de planuri. Nu sunt oare atâtea cercuri românești — între ele și al d-voastră — care au ales deputați unguri sprijinitori de al stăpânirii și îndeamnă stăpânirea să fie încă și mai strașnică față de noi? Ba da. Ca în viitor să nu se mai dea dovezi de asemenea slăbiciuni, va trebui să luptăm pentru deputați Români, cari să-și ridice cuvântul și să vă aperc drepturile în Dietă.

Nu știm dacă protestele acestora de tot felul vor fi luate în socotintă de stăpânirea ungurească și dacă ea va mai veni cu proiectul lui Berzeviczy pe care de altfel din pricină po-

litică neatârătoare de luptele noastre l'a retras de pe masa Dietei.

Știm însă și simțim, că noi nu putem să încetăm cu lupta până nu se va alege la un fel. Eată de ce trebuie să protestăm. Și anume așa, ca să audă nu numai Români, ci să batem la ușa Dietei, acolo să înaintăm protestele noastre, să știe așa zișii „părinți ai patriei”, deputații cari fac legile, că noi odată cu capul nu ne învoim să ni se ia școlile (Așa e).

Propun deci ca protestul pe care l'am primit adineori să fie înaintat și la Dietă de către președintele adunării noastre (Primum primum!).

Incheiu dorind ca lupta celor drepti să fie încoronată de isbândă (lungi strigate: trăiască).

Dintre numeroșii fruntași, preoți, învățatorii și țărani cari au luat parte la adunarea din Chișineu punem la locul întâiu pe mult cinstitul preot *Ioan Iancu* (din Cinteiu), care deși poartă pe umeri 80 ani și în acea zi avusese o mare înmormântare la orele 9, totuși a grăbit să-și facă marea datorie națională. Trăiască! Și să-l ia ca pildă în viitor preoții cari au lipsit dela adunare. Au fost apoi: I. Avram și Pinter (Mișca), Târziu, protopop gr-cat. (Chereluș), Ioan Popovici și P. Muntean (F. Vârșand), T. Laurențiu (Nadab), G. Turic (Otlaca), Aug. Beleş (Șimand), Ioan Iercan (Șiclău), George Ardelean (Erdeș), Aurel Varga și Aurel Popa (Socodor), G. Ciobriș și V. Pantoș (G. Vârșand), C. Ursuț, Patraș și Vuculescu (Șepreuș), D. Mihut și Costa (Sintea), Aug. Botoc (S. Ana), Brâncovanu și demnul fiu al tatălui său: preotul Iancu din Zarand cu învățătorul său Opreanu, inv. Mladin (Chișineu), St. Leucuța (Pilul Mare) Buzilă, Boariu, Câmpean, Aurel A. Guiu, St. Capra, A. Turic, Dema, apoi Dr. Pop, Dr. Isaia Ardelean. Țărani de frunte: Iosif Dan, P. Pușcaș, Avram Druașan (Șiclău), V. Cherecheș, G. Biger, jude (Sinte), I. Nemetea, jude, S. Braju, Teodor Nemetea, T. Duleu (Chișineu), Mih. Ardeleanu (Socodor), S. Giuca, G. și Jon Boțian, Anton Cicar (Sintea), I. Frâncu, E. Ungurean, M. Dragu, T. Brad, V. Albu, (Otlaca), P. Tripon, I. Bodoslău, Ioan Petru, Mitru, Nicolaie, Onuț și Nichifor Moț. St.

Dobriță, Gr. Roșcău, T. Nan, D. Pantoș, Simeon Muntean, D. Pantoș, T. Bânce, P. Bodirlău (Pilul Mare), T. Fălcușan, (Sintea), P. Mercea, I. Mătiuț, P. Drăgan, P. Ogrinci, T. Crainic (Nadab), I. Miclăuș, V. Angel, Mitru și T. Mornăila (Șimand), I. Iluna, Alexe Istrati (Cinteiu), Todor și Dimitrie Borod, T. Bizgan, P. Batrân (bătrânul și tinarul), Toader și Dumitru Hurm (F. Vârșand).

Lupta în comitate.

În ședința de Mercuri a adunării comitatului *Aradului* în numele clubului român au vorbit Dr. St. C. Pop și Russu Șirianu, arătând nedreptatea ce li-se face satelor române, când din suma de 200.000 coroane cea mai mare parte se împarte printre satete bogate ungurești, în loc să se dea celor românești băntuile de foame.

În fruntea foilor ne ocupăm de altfel mai pe larg de această chestie.

În sfătuirea ce s'a ținut Marți seara între fruntașii comitatului Arad, părintele Iancu din Zarand a propus ear clubul comitatens a primit a se interveni pe lângă redacția «Tribunei» ca în vederea marilor lupte ce se vor da cu prilejul alegerilor, să se scoată numeri poporali cari să se trimită preoților pentru a da cu preț *redus*, poporul, ca astfel Românimea să aile de toate câte se petrec.

Vom face cu plăcere aceasta. Preoțimea și învățătorimea să ne scrie câte foi să-i trimitem Duminecu.

Tot Mercuri s'a ținut congregație în *Făgăraș*. S'a votat încredere lui Tisza. Foile ungurești se bucură grozav că numai trei Români au fost împotriva.

Frumos lucru! Cellalți se vede că tot nu s'au deșteptat. Destul de trist.

pe acolo fără să dea de ele și fără să i-se poată tăia calea ori când?

Sigmaringen se înalță pe o stâncă, ce domină o regiune întreagă. De ce oare? Greu va fi fost celui care a zidit acolo, pe stâncă înaltă; și trebuie să fi avut un scop practic acela, căci de sigur castelul n'a fost clădit numai pentru desfătarea ochilor. Ah! mi-e teamă, tare mi-e teamă... că toți am început prin a fi cavaleri-baiduci! Poate că sub Arminiu am condus armate în potriua Romanilor; poate că toți am luptat în pădurea teutoburgică, toți căți am mai rămas... Dar mai înainte? Eu nu cred în strămoașa „Mavroga” și în străbunul „Gorilla”; socotesc că oamenii au fost totdeauna oameni și că „the missing link” are să rămână tot „the missing link”, tocmăi pentru a ne dovedi că nu suntem chiar așa de înrudiți pe cât am avea pricină să bănuim. În ruptul capului n'am să cred că ne tragem din maimuțe; după cum și albinele au fost totdeauna deosebite de furnici, și nici odată nu și-au alcătuit la fel gospodăria. De ce ținem morțiș să fim de viță veche și să putem număra mulți strămoși în linie bărbătească, fie ei timpiți sau mișei sau oameni de ispravă? Căci în șirul cel lung au fost de toate soiurile și numai puține familii se pot fali din când în când cu câte un geniu sau un talent oare-care. Imi pare așa de straniu! De când însă am aflat că oile au nevoie de cinci generații pentru ca să-și îmbunătățească speța și să dea lână aleasă, abia de atunci înțeleg dorința unora de a avea multe oi în urma lor, pentru ca să poată fi socotiți mai aleși ca alții. Neapărat că mi este drag să mă scobor din oa-

menii de seamă și mă bucur că mai curge în vinele mele o picătură din sângele lor și mai trece prin creierul meu vre-o licărire din gândurile lor. Nu vreau să fiu nemulțumitor față de străbunii mei, pentru-că poate ei s'au gândit la mine săvârșind cutare faptă bună. Și eu mă gândesc la moștenitorii gândurilor — ele și ai binefacierilor mele cătră omenire pe cari ei au să le continue.

Dreptatea lui Dumnezeu și legea neîndurată a soartei o cunoaște numai acela, care își dă osteneală să descopere și să asemuiască punctele finale ale tuturor întâmplărilor. Voi avea dese prilejuri să reviu asupra acestor gânduri. Căci am credință nestrămutată în dreptatea cea de veci și în răsplata greșelilor noastre! Doară atâta că de cele mai multe ori nu știm dacă am mai fost vre-o dată sau chiar de mai multe ori pe pământ; nu știm ce moștenim, nici ce ispășim, nici ce avem să desăvârșim!

Pe vremea când Turcii sdrobeau, în bătălia dela Nicopoli, armatele aliate, în care un străbun al Regelui, un Conte de Zollern, mântui viața împăratului Sigismund... cine știe dacă pe atunci nu era scris în stele că, după patru veacuri, tot un Zollern, și tocmăi în același loc va birui pe Turci! Și chiar de purta numele de Domnitorul României, el tot Zollern rămăsese! Putem ști oare dacă pentru veșnicie acestea nu sunt toate simultane? Și dacă peste tot există timp în afară de noi, cari suntem muritori?

Regele Suediei, care cu trei veacuri mai înainte asistase la executarea lui Ankarström, așa încât sângele acestuia îl stropise, se văzu

totuși pentru o clipă scos din făgașul vremii și vieții astfel o simultaneitate a întâmplărilor ca nimeni din lumea noastră. Documentul există încă în archiva din Stockholm. E iscălit de Rege și de toți sfetnicii cari fuseseră față la judecată, în fața unui sicriu deschis, într-o sală părăsită ce-i ademenise fără de veste printr-o lumină strălucitoare. Ei însă trebuiră să chema mai întâi pe castelan cu cheile. În acea sală văzură o întreagă adunare necunoscută și ascultară judecata; capul lui Ankarström se rostogoli până la picioarele Regelui, stropindu-l hainele cu sânge. Cine tâlmăcește toate acestea? Veniți acum voi, cărturarilor și filosofi, cari ați găsit de mult piatra înțelepciunii, lămurii-mi simultaneitatea întâmplărilor, cari ne par că se urmează unele după altele în cursul veacurilor!!

Poate că nici nu există timp, și numai noi am fost siliți să botezăm astfel zilele ce le trăim. Avem nevoie de astfel de puncte de razim și suntem oare-cum mândri că avem atâtea veacuri de-a rândul moși și strămoși. De ce? Ce-o fi însemnând și aceasta? Cine știe dacă nu ne-am mai despărțit odată cu dureri amare și lacrimi ferbinți și dacă nu cum-va iubirea noastră nu este de cât o recunoaștere!

Cine știe dacă noi n'am mai iubit, păcătuit și iertat, și pe urmă n'am uitat de toate? Cine știe cine suțem, și unde o să fim! Căci se pare că nimic nu piere, nimic nu conținește!

(Va urma.)

INTÂMLĂRILE POLITICE.

Cearta, mai pe urmă bătaia ce s'a întâmplat în Dieta țării, au dus lucrurile până acolo, că Majestatea Sa regele să se hotărască să împraștie Dieta și să orânduiască alegeri noul, cari după semne se vor ținea pe la sfârșitul lui Ianuarie a anului ce vine.

În țeara întreagă s'au și pornit mișcările pentru alegeri. Planul guvernului este următorul: În 28 Decembrie va mai convoca odată Dieta și-i va provoca pe deputații din opoziție să-i voteze așa numita indemnitate care suplinește budgetul, legea după care se încassează venitele țării: dările etc. și să fac cheltuielile: plățile etc. căci fără aceasta lege la 1 Ianuarie, vom intra ear în ex-lex, cum a mai fost an țeara, ceea-ce e mare lovitură petru țeară și nu-i vre-o ușurare nici pentru cetățeni, căci deși în ex-lex nu pot fi siliți să plătească dări, nici să dea cătane, dar după ce trece starea asta, atunci deodată trebuie să plătească sumă mai mare și să 'nțelege le vine în chipul acesta și mai greu. Ca să încunjiure guvernul starea aceasta de ex-lex, va mai provoca odată pe opoziționali să-i lase indemnitate, dar ori îi va lăsa, ori nu, în 4 ori 5 Ianuarie va convoca, din nou Dieta și atunci însuși *Majestatea Sa regele* prin vorbire de tron, va împraștia pe deputați, cari nimic bine n'au știut face pentru țeară ci au furat vremea dela D-zeu, în nesfârșite certe, pentru lucruri, de cari numai pe dânsii îi durea capul.

Țeara va fi chemată să judece. Dacă ea va trimite ear oameni ca și aceștia în Dietă, trebile nu se vor schimba spre bine, căci doar nu de flori de cuc îi împraștie Majestatea Sa; de bună seama dacă-și împlineau datorința către țeară, n'avea cuvânt Majestatea Sa să-i împraștie.

Îndeosebi nouă Românilor, nici un bine nu ne-au făcut. Dimpotrivă. Numai sfada i-a o-

pril, ca să nu aducă pân' acum vestita lege a lui Berzeviczy, care ne taie drepturi mari, drepturi câștigate de strămoșii noștri, prin înfruntarea atâtor veacuri de furtună. Erau să calce fără sfială peste aceste drepturi, dacă nu arunca Dumnezeu, din vreme, zizania între ei. Și se pare că pentru a fi batjocura deplină, tocmai deputații aceia stăruiți-au mai vărtos pentru legea asta, cari au fost aleși în cercurile românești, cu voturile Românilor. Un Zselénszky, Solymossy, Vancsó, Herczeg și alții alți aleși de Români, sunt între cei dintâi când e vorba de asuprairea Românilor.

Dar să 'nțelege, veni-vor acum iar cu palăria în mână să cerșească voturi. Români însă să le arate ușa și să nu stea mai mult cu ei de vorba.

Crăciunul școlărilor săraci.

Suntem în ajunul nașterii Domnului. Toată lumea creștină să bucură de ajungerea sărbătorii vestitoare de bucurie, în care serbăm mântuirea neamului omenesc de păcatul strămoșesc, după cum zice psalmistul: „Mântuire a trimis Domnul poporului său“.

Toți ne bucurăm de sosirea acestei zile mari și însemnate, dar cu deosebire copiii cari așteaptă cu multă nerăbdare pe îngerul Domnului și pe Moș Crăciun cu barba albă și cu straița plină.

Cine nu-și aduce aminte de micuții bisărași desbrăcați și desculți vestind des de dimineață sosirea ajunului cântând din poartă 'n poartă:

„Bună dimineața lui ajun
„Că-i mai bună a lui Crăciun
„Că-i cu mieii cu purcei
„Si păstorii după ei
Bisărăi... răi!!!

Apoi după-ce li-se umple straița de nucii și alune

„Câtă șindilă pe casă
„Atâta galbeni la gazda pe masă! etc.

Cine nu-și aduce aminte de vestitorii bucuriei de micii diăcuți, școlarii săraci, cari ca niște colindători vestesc creștinilor nașterea lui Christos care ne-a mântuit de urgia păcatului, aducând, pacea pe pământ, făcându-ne frați și ca atari fiit al unuia și aceluiasi Dumnezeu?

Cine nu-și aduce aminte de momentele dulci petrecute în casa împodobită a părinților săi în seara de ajun, de bucuria generală și de cuvintele dulci ale părinților despre nașterea lui Christos, despre iubirea de aproapele etc. etc.

Cine nu-și aduce aminte de darurile aduse de Moș Crăciun copiilor buni?

Sărmanii mititei cari în neajunsurile părinților nu pot nici mânca să-și închipue aceste momente de plăcere, aceste bucurii împreunate cu nașterea lui Christos!

Dar Christos și pentru aceștia s'a născut, căci inimile nobile pătrunse de învățăturile Lui cele mântuitoare prin darurile lor mariminoase fac să nu simtească cel puțin la aceasta sfântă și mare zi răceala și întunecimea neajunsurilor lumesti.

Concetățenii noștri de alte confesiuni de luni de zile adună ajutoare pentru școlarii săraci dela școlăle lor.

Oare noi nu avem săraci?

Oare inimile noastre nu sunt pătrunse de învățăturile mântuitoare ale Aceluia a cui naștere o serbăm?

Nobilul președinte al comitetului nostru parochial Dr. Nicolae Oncu a și făcut dispozițiile necesare pentru îmbrăcarea școlărilor săraci dela școlăle noastre parochiale, din întereșele fondurilor:

Costa și Maria Oberczek,
Cununii eterne și

Dimitriu și Iuliana Iorgovici și pentru cari apelăm și din ajutoarele ce vor mai încurge, la nobilii binefăcători ai neamului nostru. Pentru acest scop cu binevoitorul concurs al P. onor. redacțiunii deschidem aceasta colecție publică pe care vom continua-o în numerii viitori. Până aci au încurs spre acest scop dela Dl Iustin Ardelean 5 coroane.

În speranța că și școlarii noștri săraci vor avea bucurie de Crăciun, anticipez mulțămia noastră, în numele învățătorilor

Iosif Moldovan,
director școlar.

Marelu Andrei*).

Ai fost trimis de prevedință
Tu mare 'ntre arhierii!
Ca să conduci la birunță
Un mândru neam ce azi viază
Și 'n inimă cultuții păstrează

Tie Andrei!

Agil cărmaci 'n largul mării
Ce o zbiciuia furtuna!
Din zori în zori și 'n faptul sării
Cu puteri ca de un Titan...
Tu dus-ai barca la liman

Baron Șaguna!

Când norii negrii au învălit
Mărețul nostru firmament
Văzut-ați stânca de granit
Rizând de cel povoi năvalnic?!
Că ea e fiul naturii — falnic

Viu monument!

Așa cu piept și braț înalt
În toiul undelor ai stat
Și 'n inima 'ți român popor
Spre nădejde în viitor

Ai ridicat!

*) Din lipsa de spaț în numărul trecut au rămas afară.

Clio te 'nevadrează 'n aur
În cartea eroilor
La ai tăi ai fost tesaur
Ridicând așezăminte
Plăzmuiri și avânturi

În inimile lor!

Spirit de nobilă izbândă,
Tu operă de semizei
Să fii în zarea cea mai blândă
A mării ne 'nserate
O ear cu suflete 'nalțate

Toți fii Tai!

Arad, 1904.

Octavian Albani.

ADUNAREA DELA CHIȘINEU.

D-nului Mihai Veliciu.

Ah ce ziua mare
Ce zi de sărbătoare
Români avem noi azi,
Când mână dam
Și toți jurăm
Să fim pururea frați.

Din oarba neunire
Din trista adurmire
Noi astăzi ne trezim,

Și toți într'o suflare
Ștrigăm în gură mare
„Români, frați să fim“.

Domn și țaran
Din via de Roman
Voi să vă uniți!
Cearta, desbinarea,
Lenea nepăsarea
Toți să le urâți.

Limba ne unește
Și ea ne ferește
Ca să nu perim;
Limba să trăiască,
Fala strămoșască,
Iar noi s'o iubim.

Seminaristul Ghiță.

Colinde.

Cel din veci în lume se naște,
Și lume cu lumin-o dăruiește.
Ca pe noi prea'ntunecați,
Să ne facă luminați.
Nu se 'cepe acum anul,
Că s'a născut nou împăratul,
Născutu-s'o săracul,
Supără-se bogatul,
Irod, Irod.

Dr. VICTOR D. GRAUR

medic universal, profesor calificat de școlăle medii p. studiul igienei.

Institut de dantură medicală și pentru tehnica de dinți.

ARAD, Piața Andrassy Nr. 22, etagiul I., vis-à-vis de casa comitatului.

Tractament special al durerilor de dinți și a boalelor de fălci. Dantură totală și particulară conform diferitelor proceduri. Plombări cu cement, cu sticlă, email, porcelan, amalgam de aur, și aur chimice curat. Operațiuni diferite la așezarea coroanei de dinți. Coroane de porcelan și aur conform indicațiilor specialiștilor savanți. Dantură fixată și mobilă, după sistem american. Tot felul de execuții de cauciuc. Dinți și dantură întreagă fără cerul gurii. Scoateri de dinți fără nici o durere.

O carte practică și bună.

E constatat, fără ca să se mai exprime cineva de atâtea ori, că o carte bună și bine lucrată e cel mai mare ajutor unui învățator întru propunerea diferitelor obiecte de învățământ ce sunt prescrise pentru anumite școli și cu deosebire e de o importanță și mai mare atunci, dacă obiectul de pertractat are lipsă de ajutorul cărții.

În timpul din urmă au apărut multe cărți practice pentru propunerea diferitelor obiecte de învățământ în limba română, cari cu puține excepții, sunt de cel mai mare ajutor atât pentru elevi cât și pentru învățator. Iar de când cu introducerea limbii maghiare — în școlile populare, mai mulți bărbați de școală s'au trudit să lucreze cărți practice, ca prin acelea să se ușureze predarea limbii maghiare în școlile populare române și să se ajungă la rezultatul dorit. Avem până acum vre-o 8—9 feluri de abecdar și legendare rom. mag. — mult-puțin succese cari sunt folosite după buna chibzuință, iar în săptămânile acestea a apărut încă o carte în acest fel de învățatorii I. Groșoreanu și I. Moldovan care după cum se prezintă, e lucrată cu multă pricepere

Aceasta carte intitulată „Limba maghiară, manual pentru școlile populare române“ merită toată atențiunea celor interesați și după ce ea va constata practicabilitatea ei, să fie introdusă de fiecare învățator. — Deschizându-o aflăm, că cunoștința literilor mici e pusă pe 18 pagini (dela 5—22) iar literilor mari pe 10 pagini (23—32), lucru destul de avantajos față de alte abecdar, unde se tractează foarte puțin. O singură excepție hătătoare la ochi e punctul 1, unde se tractează litere multe cu lectură puțină, dar aceasta se respăștește la celelalte litere atât la cele mici cât și mari unde se află lectura bogată și ușoară.

Dela pag. 33 până la 82 adică pe 50 de pagini se află 54 deprinderi sau lecțiuni lucrate astfel, ca fiecare formează lecție de sine stătătoare, având fiecare lecție la fine cuvintele cuprinse în ea, traduse în românește.

În special luând se va afla, că în deprinderea 1 să numesc lucrurile din școală în a 2 depr. lucrurile din școală și părțile corpului omenesc, unde se arată și articolul *a* și *a7*. În deprindere 3—4 se arată pronumele *ez*, *a7*, *iti*, *ott*, în deprindere 5 adiectivul, în a 6 pronumele personal și verbul „vagyok“. În deprinderile 7, 8, 9, 14, 15, 18, 33, 35, 37, 38 și 40—43, se arată legarea sufixelor și propozițiilor: *ban*, *ben*, *ba*, *be*, *me*, *mögött* etc. cu substantivele. În depr. 10—11—17 se arată numărul: în depr. 12 suf. pluralului, în deprinderile 16, 24, 25, 28—30 se arată pronumele

personal și posesiv. În depr. 17, 20, — 21, 32, 34, 36, 44—53 se arată schimbarea verbelor în timpuri și moduri, iar în celelalte deprinderi se arată schimbarea substantivelor în cazuri și compararea adiectivelor.

Cu deprinderea 55 se începe descrierea lucrurilor din școală și pe rând se descrie: scaunul, masa, banca, ușa, fereastra, cartea și sala de învățământ, iar în deprindere 62 se face idee despre părțile zicerii. — Tot așa în depr. 65 și 68. — În deprinderea 63 se face idee despre adaugere, tot așa în depr. 66, despre regula subtragerii, în 69 reg. înmulțirii, iar în 71 regula împărțirii, punându-se după fiecare deprindere câte un exemplu din regulile amintite.

În depr. 64, 67, 70 și 72 se face geografie vorbindu-se despre societate, orizont, regiunile lumii și Ungaria.

Iar în lectura 73, unde se vorbește despre Maghiarii (A magyarok), se face întreaga istoria Ungariei începând cu venirea Maghiarilor până în ziua de azi, înșirându-se pe scurt chiar și întâmplările mai însemnate.

Dela deprinderea 3 până la 58-a fiecare are la fine și întrebările de lipsă, prin ce i-se face propunătorului o mare ușurință

După cum vedem, în aceasta carte avem tot ce se recere până acuma dela elevii școlilor populare, avem exerciții de socoate, de geografie, ba chiar și de istorie.

Remâne ca la ediția II să se îndrepte greșelele mici și atunci aceasta carte sigur va ocupa locul prim între cărțile lucrate până aici în această specie.

Cartea se recomandă de sine.

Măderat, Novembre 1904.

Petru Vancu,
Inv.

NOUĂȚI.

ARAD, 23 Decembre 1904.

— **Osândiții dela Aleșd.** Eri s'a dat osânda în procesul celor învinuiți că au făcut rebeliunea dela Aleșd. Ovreiul Silberstein, care a prostit poporul, a fost osândit la 4 ani temniță, Florian Pap la 3 ani, Mihalka József la 2 ani și Dumitru Gurău la 2 $\frac{1}{2}$. Alți 12 au fost osândiți la câte 6—12 luni temniță și numai unul singur a scăpat nepedepsit.

— **Mulțămită publică.** Magnificența Sa dl. *Novák Péter*, mare proprietar în Vasoia cu

stimata sa familie, — desti străini de neamul și confesia noastră (maghiar, romano catolic, a binevoit a repara potirul și discul, aurindule la firma Oberbauer A din Budapesta (cu suma de 31 cor. (Cumpărate fiind la anul 1832 prin proprietarul de atunci Filip Scherz). Mult stim. sa doamnă ne-a dăruit un epitrahil pregătit de d-sa, în preț de 14 cor. Aceasta onorabilă familie a mai făcut și alte daruri pentru biserica noastră, anume: în anul 1900 cu ocaziunea zidirei de nou a bisericii a dăruit tot lemnul necesar la zidire în preț de 400 cor. Cu ocaziunea sfințirii bisericii a dat banchet la întreaga inteligență carea a luat parte la acel banchet, costându-l la 200 cor. Apoi măsurite, lumini, cununii, etc. precum și acum dă în totdeauna vinul necesar la sf. liturgie.

Doamna *Sofia Cosma* măr. *Livry Lajos* din Lipova ne-a dăruit 5 stichere pentru copii în valoare de 20 cor, precum și lumini în preț de 4 cor, ear doamna *Silvia Opra* măr. *Traian Berar* din Pauliș a dăruit o măsurită pe pistol în preț de 14 cor. și o periniță de ingenunchiare în preț de 5 cor. Pentru aceste daruri din partea comunei bisericesti li-se exprimă cea mai sinceră mulțumită, — ear Dumnezeu cel ceresc să le primească aceste jertfe în altarul său cel mai presus de ceruri, răsplătindu-le însutit și înmuit din darurile sale cele cerești.

Vasoia, 3/16 Decembre 1904

Stefan Stan, preot rom.

— **„Luceafărul“** din Budapesta, organul tinerimei noastre universitare, prin cele două numere din urmă se impune — ca și prin întreaga sa activitate — sprijinul și dragostea tuturor Românilor cărturari. Atât materialul variat și instructiv, cât și ilustrațiunile sunt de caracter de a mulțumi toate exigențele. De aceea și facem apel la toți Români de carte să sprijinească această revistă literară.

— **Viriliștii comitatului Caraș-Severin.** Foaia oficială a comitatului Caraș-Severin aduce în Nrul său penultim lista membrilor viriliști al congregațiunii comitatului Caraș-Severin, pe anul 1905. Din 300 viriliști, abea 53 sunt Români și anume:

George Albușescu, proprietar, Nevrincea. Coriolan Bredicean, avocat, Lugoj. Mihail Beșu, notar public, Lugoj. Nicolae Birescu, preot, Lugoj. Nicolae Băiaș, proprietar, Orșova. Lazar Barbu, proprietar, Lugoj. Stefan Bercean, brutar, Lugoj. Ioan Budișian, avocat, Bocșa-montană. Ioan Balea, birtaș, Moldova-veche. Vichentie Tăran, agronom, Căvâran. Nicolae Cornean, preot, Apadia. Dr. George Dobrin, avocat, Lugoj. Va-

Pe trei crai steaua-l povățuește,
În Villeem ca să alerge,
Păstorii mai repede au allat,
Decât craii ce-au alergat
Pe Isus, pe Isus.
Ia Iosif pe fiul sfânt,
Și fugi în alta țară,
Până protivnici vor fi
Și sfârșitu-s'a sfârși.
Acolo-a fi, acolo-a fi.

Sus acum ortacilor,
Voi dieci hunilor,
Lăudați și cântați
Și vă bucurați.
Cu păstorii împreună,
Să ne facem voe bună,
Că ni-s'a născut Christos,
Lumii de folos.
Nu s'a născut în polată.
Nici în curte desfătă,
Ci smerindu-se pe sine,
S'a născut într'o poiată,
Iată iată într'o poiată,
Trei crai dela răsărit,
Cu steaua-au călătorit.
Ca să-l vadă să-l cunoască,
Și ca să-l cinstească.
Haid dară diecilor,
Stați dară toți a cânta,
Că gazda colac ne-a da,
Colacu ne-a da — zice —
Fără cărnați nu ne-om duce.
Cinsti, cinsti-ne-or cinsti,
Cu husoșii ne-or veseli.

Cu petaciî ne-or cinsti.
Măioș¹⁾ — gembeti²⁾ — nu-i părinte —
De verea ne-duce aminte,
Colacu ne-a da — zice —
Fără cărnați — nu ne-om duce.

Culese în Ineu (Bihor).

Avram Igna.

Lazar

— Baladă. —

Culeasă de: George M. Teaha, teolog.

Pe drumul cel siclăos
Merga Lazar cel frumos.
Pe un cal mândru herghelou
Care merge ca un smeu.
Lazar merge tot cântând
Și la hore trăgând
Cu căciula pe o ureche,
Ca mândruța lui să crepe
De ciudă și de mânje...

Mândruță din năpoi
Vârșă lacrimi ciuroi,
Și din grai așa grăia:
Hoi Lazare, Lazare,
Lazare dragul meu
Suie-mă pe murgul tău,
Sue-mă și pe mine
Si mă du Lazar cu tine!

1) 2) Măte umplute cu sânge și cu cărnuri.

Ai! femeie blăstămată
Nu te lași de mine odată?
Murgul meu nu te primește
Căci stăpânul te urește.
Până murgu-am potcovit
Șapte sute am cheltuit,
Și până l-am înșelat
Trei sute zloți am dat.
Mândruță dacă vede
Că Lazar pe ea n'o vre
Cătră el din grai grăie:
Hoi Lazare dragul meu
Suie-mă pe calul tău,
Că mă fac lumină de său
Că tu unde-i însăra
Eu mândru și-o lumina.
Asta femeie nu și-o fac
Că eu unde-o înșara
Lumină mi-o împăra.
Hoi Lazare dragul meu
Cimpăvească calul tău
Unde o fi locul măi rău!
De cât calul cimpăvească
Degetul tău putezască,
Degetul tău cea greu
Ce poartă inelul meu.

CUGETARI.

Femeile sunt extra-ordinare în prietesc, fiindcă au plăcerea de a deschide o rană pentru a avea mulțumirea de a o cicatriza.

sile Fogarasi, primpret. in p., Bulciu. Dr. Vasile Hossu, episcop Lugoj. Titu Hatieg, avocat, Lugoj. Dr. Petru Hubian, medic, Cacova. George Ioanovici, mare proprietar, Budapesta. Ioan Cadariu mare proprietar, Lugoj. Teodor Crăciun, măcelar, Lugoj. Enachie Chiticean, comerciant, Mehadia. Pavel Lazar, comerciant, Mercina Const. Lazar, comerciant, Oravița-m. Zeno Mocsonyi, mare prop., Bulciu. Dr. Alex. Mocsonyi, mare proprietar. Birchiș. Dr. Iacob Major medic, Lugoj. Const. Morariu, agronom, Bocșa-română. Iosif Nedici, comerciant, Oravița-română. Dr. Iuliu Puscariu, jude, Budapesta. Nicolae Popea, episcop, Caransebeș. Nicolae Proștean, avocat, Lugoj. Dr. Isidor Pop, avocat, Lugoj. Isaia Popovici preot, Silha. Dr. Iacob Parneu, avocat, Bocșa-m. Dr. G. Popovici, ppresh, gr. or., Lugoj. George Popovici, preot gr.-or., Gliciova. Nicolae Popescu, preot gr. cat. Rafna. Alex. Pavlovici, comerciant, Oravița-m. Ioan Prevaritura, econom, Berliste. Cristian, Patesan, măcelar, Recița-m. Iuliu Roșu, econom, Vrani, Ioan Ruji, măcelar, Lugoj. Dumitru Rusu, preot, Tievaniul-mare. Iosif Stancovici, birtaș, Bocșa-mont. Toma Stanca, comerciant, Cacova. Teodor Stancovici, fabr., Valea-boului. Ioan Sferocoi, preot gr. or., Visag. Stefan Stancovici, propr., Caransebeș. Mitru Sporea, cărnătar, Caransebeș. Pavel Todorescu, proprietar, Budapesta. Ilie Trăilă, avocat, Oravița-montană. Vasa Teodor, privatier, Orșova. Ioan Vuc, comerciant, Bocșa-română.

Maî amintim, că dintre membrii congregaționali aleși deunăzi pe un ciclu de 3 resp. 6 ani, în număr de 300, 117 sunt Români. Avem deci membrii români în congregația comitatului Caras-Severin, viriliști și aleși, în număr de 170, adică 28.3% din numărul total (600) al membrilor.

Turiști dispăruți. Din Viena vestește firul telegrafic, că doi turiști de acolo au perit fără de urmă. Întru căutarea lor s'au trimis trupe de ajutorare.

Pentru hrana sătenilor. Ministerul de interne al României a mai cumpărat ieri următoarele cantități de cereale, spre a fi distribuite la sătenii aflați în lipsă:

Porumb s'au cumpărat 241 vagoane, din cari s'au distribuit 55 în județul Buzeu, 28 în Fălciu, 30 în Dimbriș, 36 în Prahova, 50 în Tutova, 3 în Vaslui și 15 în Viasca.

Grâu s'au cumpărat 226 vagoane, din cari s'au distribuit 20 în județul Buzeu, 81 în Dimbriș, 24 în Fălciu, 20 în Ilfov, 20 în Prahova, 20 în Tutova, 12 în Ialomița și 29 în Teleorman.

Secară s'au cumpărat 60 vagoane, care au fost distribuită toată în județul Tulcea.

Cantitatea totală de cereale cumpărată până acum de ministerul de interne și distribuită, este după cum urmează:

Porumb s'au cumpărat 6412 vagoane, dintre cari s'au distribuit 2392. În această cantitate sunt coprinse și cele 3400 vagoane cumpărate din La Plata.

Grâu s'au cumpărat 1039 vagoane care a fost tot distribuit.

Sacără s'au cumpărat 401 vagoane, care de asemenea a fost distribuită.

Cea mai nouă senzație a Parisului. Capitala Franciei iar are o senzație, despre care se scrie următoarele: Conte Belle del Gente a făcut arătare la poliție, că pe mamă-sa, femeie bolnavicioasă o ține închisă unchiul sau de patru ani de zile, pentru a pune mâna pe averea ei de milioane. Poliția de fapt a și aflat pe contesă, care dela 1900 a fost acolo deținută. Cumnatul contesei a fost deținut.

Un acuzat îndărâtnic. Din München se vestește următoarea întâmplare hazlie. Cu câte-va săptămâni mai înainte o femeie cunoscută în întreg orașul a primit citație dela judecătorie să se prezinte într-o afacere de datorie. Ea însă nu s'a prezentat, așa că judecătorul s'a văzut silit să ordoneze aducerea ei cu forța. Când agentul a intrat în casă, a aflat-o culcată în pat. Somată de către acesta să i urmeze la judecătorie, ea a spus, că nu-și găsește hainele, ear așa, în costumul ei nu se poate duce. Ea adică își ascunde

judecătorie fără ispravă. În urma asta, creditorii au cerut judecătorului, să se fixeze o altă zi, și totodată să ordoneze, ca pe ziua asta să fie adusă de salvatori îndărâtnica femeie.

Un accident al contelui Tolstoi. Marti contele Leo Tolstoi a avut cu ocaziunea preumblării sale obișnuite de dimineața, un accident, care ușor putea să devină fatal. Spăriându-se calul de ceva, a sărit, trântind pe bătrânul scriitor de 70 ani într-o groapă adâncă. Din fericire nu i-s'a întâmplat nimic afară de niște răniri mai ușoare. Tolstoi, care mai aniți trecuți zăcea greu bolnav, s'a restaurat pe deplin, și este sănătos ca peștele.

Dragoste și vitriol. Un sodal (caffi) de metalurgie din Pesta voia să-și cerceteze amanta, o servitoare de 21 ani cu numele Muci Margit. Nici nu s'a făcut bine ziua când deschisă ușa să intre la dinsa, ea însă nu l-a primit tocmai amical, ba chiar l-a poțit să iasă din casă. În urma asta s'a iscat un schimb de cuvinte aspru între ambii, rezultatul căruia a fost că desperatul amarez a scos din buzunar o sticlă cu vitriol, pe care o deșertă în obrazul fetei. Fluidul i-a ars bietel fete toată fața, grumazul, mâinile și peptul. În această stare a fost transportată la spital, ear atentatorul a fost deținut.

Tulburări sângeroase între muncitorii italieni. Intre muncitorii italieni se petrec iar sângeroase tulburări. Alaltăieri în ținutul Palombola muncitorii au arangiat demonstrații amenințătoare împotriva guvernului și a marilor proprietari. Au fost trimiși carabinieri pentru potolirea răscoalei și aceștia au împușcat în mulțime. Două femei au murit, mai mulți au rămas răniți. Demonstrații au aruncat cu petrii asupra carabinieri. În ținutul Sostano s'a întâmplat asemenea tulburări între plugari și miliție.

Vifore mari pe malurile portugheze. După cum se depeșează din Lisabona, pe malurile portugheze de câte-va zile bântue enorme vifore. Pânăci cincisprezece cadavre au aruncat la suprafața valurile mării sbiciuite. Vre-o seacă sute pescari, sunt cu luntrele pe largul mării, în cea mai mare primejdie, neputând debarca la uscat. La gura fluviului Mondengo o barcă cu pescari s'a răsturnat și cinci pescari și-au aflat între valuri mormântul.

Moartea unui medic de 108 ani. Zilele trecute a încetat din viață la Wirballen (Germania) un medic în etate de 108 ani. El era originar din Varșovia (Rusia), de unde s'a dus înainte cu 3 ani la Wirballen, unde era cumnatul său farmacist, la care bătrânul Esculap voia să-și petreacă ultimele zile căre îi vor mai fi ramas. În tinerețe a fost condamnat pentru delictul politic la deportare pe 15 ani în Siberia, unde îi s'a permis să și continue meseria de medic. Aici și-a agonisit o avere de vre-o 200.000 ruble, pe care acum o testase cumnatului său, în casa căruia a murit.

Mare explozie de gaz în Londra. Niște muncitori erau preocupați cu repararea țevii de gaz într-o pivniță a unei prăvălii de haine de pe calea Southamton-Row. Cum se siliu să tocmească o bucată nouă de țevă, gazul a eșit cu mare putere, așa că doi muncitori imediat și-au pierdut conștiința. După aceea pivnița s'a umplut repede cu gaz, care cu o puternică detunătură a explodat. Toate ferestrele s'au spart, în pivniță totul a fost nimic, chiar și trăsura, ce sta înaintea ușii dela pivniță, a fost izbită cu tot cu cai în mijlocul drumului. Pavajul s'a stricat la distanță de mai mulți metri, ear casele din apropiere toate s'au stricat. Cinci oameni au murit, ear 13 au fost răniți.

Tămăduirea oboșelii. Cetim în ziare germane o știre prea curioasă asupra tămăduirii oboșelii. Anume un medic din Berlin cu numele Dr. Weichard a descoperit un fel de ser, care ar fi un remediu strălucit încontra oboșelii. Weichard adică a constatat, că și oboșeala este numai o boală ca multe altele, la cari se produc în corpul omenesc materii chimice, cari ca și ori-ce toxine împiedcă funcțiunea normală a organismului. Asupra experimentărilor sale Dr. Weichard a referat într-una din ultimile ședințe ale societății de fiziologie germane. Aceste experimente consistă în următoarea procedură a savantului medic german. El a extras toxin din oboșeala animalelor moarte în urma

oboselei musculor: din acest toxin a injectat animale, la cari s'au prezentat aceleași simptome tipice de oboșeală. Prin asta cugetă doctorul Weichard de dovedit la evidență, că în adevăr descompunerea chimică este cauza oboșelii. Dr. Weichard însă a mers mai departe. El a injectat de repetite ori doze mici de toxin animalelor, în sângele cărora s'a produs un antitoxin, cu care oboșeala se poate tămădui. Animalele, cărora le-a injectat antitoxin, au putut suporta ori-ce oboșeală, în urma căreia alt animal ar fi sucumbat. Dr. Weichard a făcut experiențe și la sine, dar asupra organismului său n'a avut nici un efect. Asupra acestui ser însă nu se poate spune părere finală, dar se pare, că acesta mărește forța și capacitatea de muncă a musculor. Dr. Weichard voește de altcum să afle un ser și în contra oboșelii intelectuale, dar cum va avea să fie acest procedeu, numai el singur va ști. Pe viitor deci soldatul, înainte de ce va pleca la război, ori bietul student, ori rigurosant, înainte de ce s'ar supune la așa numitul „druke“, i-se va injecta din acest ser ominos, apoi nu vor mai avea de ce se teme mai mult de oboșeală. În chipul acesta vei putea asculta cu încordare permanentă ori-ce simfonie, ori-ce concert fie cât de plicticos, căci provezându-te cu o bună doză din acest antitoxin, înceată ori-ce oboșeală și plictiseală!

Asasinul adevărat al lui Plehve. Din Londra se anunță: Corespondentul din Zurich al lui „Daily Express“ anunță, că Sassano, ucigașul ministrului de interne Plehve Joia trecută l a cercetat și a confirmat în fața lui, că a fugit din închisoarea din Petersburg, și că poliția rusă a pus în locul lui pe un alt individ, care a fost osindit de către tribunalul din Petersburg.

Din Timișoara ni-se scrie că lițuica d'acolo scrisă românește și vestită pentru veninoasele atacuri față de cel mai harnic Români, e pusă sub sechestru. Ear redactorul ei, osândit deja de atâtea ori pentru câte toate, e pus sub acuză criminală.

Curator al ziarului pus sub sechestru e numit dl E. Andreiescu.

Iuliu I., rege legitim al Franciei. Ziarele din Paris vestesc, că zilele astea un bărbat cam de 50 de ani a cerut portarului dela palatul Elysée (unde locuiește președintele republicei), să-l admită la președinte. După ce i-a întins lui Cerberus o cartă de vizită, străinul începu să grăiască:

— Anunță-mă la domnul Loubet (președintele republicei), căci aș dorî să-l întreb când ar avea de cuget să-mi cedeze mie acest palat, al cărui adevărat stăpân sunt eu!

Portarul aruncând o privire repede asupra cartei de vizită, putu ceta grabnic cuvintele: „Iules I. Roi legitime de France“ (Iuliu I. rege legitim al Franciei). Portarul crezu, că are de a face cu un nebun, și voi să cheme un agent al ordinii publice. „Iuliu I.“ însă scoasă din buzunar o sedulă vânăță, pe care o arătă portarului zicând:

— Pofteste și te uită, că nu-s nebun, nici poliția nu mă consideră de atare, ba chiar mă sprijinește.

Păzitorul palatului presidential începu să înțelegă enigma. Se duse deci în biroul secretarului președintelui și se întoarsă iute cu o sumă oareș-care de bani, pe care o întinse drept elemosină „regelui legitim al Franciei“.

Dar cine este acest nou pretendent de tron francez? El este ce e drept un pretendent foarte original, interesant și în același timp nepericulos, așa că dl Loubet nu are nici o răcoare de pretenția lui.

„Iuliu I.“ afirmă, că el este nepotul prințului Berry. Când dânsul prinsă veste, că la 21 Ianuarie (ziua aniversară a morții lui Ludovic XVI) în Paris se va oficia un requiem pentru odihna sufletescă a decapitatului rege Ludovic XVI, el a adresat ministrului de culte francez o epistolă în pluralul maiestatic, în care a protestat energic și în care se dedea de moștenitorul legitim al Bourbonilor. El a cerut ministrului să fie împiedcat acest serviciu funebru. Epistola sa de protestare o terminase astfel: „Dată odaia Noastră din podul casei, unde Ne lasă șitate, prostia și neghiobia guvernului republican să Ne tângim viața; 220, Rue de Faubourg St. Honoré, Jules I. roi legitime de France“.

Pretendentul de fapt nu a spus un neadevăr, căci el locuiește împreună cu mamă-sa într-un apartament îngust din podul unei case de chiri

și este acum de 50 ani. El este tot cărunt, mustețele îi sunt albe, are fața lată și masivă, și nasul nobil, de corb, care seamănă cu acela al Bourbonilor. Iuliu I. poartă un căpuz de salon lung, închis până la grumaz și un cilindru după moda veche. Când vorbește de originea sa, el ia poziția unui om nobil și falnic de renumele străbunilor săi și zice arătând cu degetul spre capul său:

— Uită-te la mine domnule meu, și vezi nu reprezintă eu doară adevăratul tip al Bourbonilor? Da, azi eu singur mă reprezintă acest tip genuin...

Acesta este cel mai nou pretendent la tronul Franței.

TELEGRAME.

Dela Port-Arthur.

Tokio, 23 Dec. (Reuter) Vasul de pază japonez Asagiri eră a prins vaporul englez King-Arthur, în momentul când acesta voia să părăsească portul Port-Arthurului. Se zice, că acest vapor avea să transporte muniții la Port-Arthur. Pe vapor erau ofițeri ruși, cari voiau să ajungă la flota Baltice.

Tokio, 23 Dec. Flota lui Togo bombardează ultimile torpiloare rusești din port. Vasul Sebastopol de eră începând ear se scufundă. Escadra japoneză eră a oprit pe loc un vas englez cu numele Migreta, care se silea să ajungă la Vladivostoc și care era încărcat cu marfă de contrabandă. Un alt vapor englez voia să rupă blocada dela Port-Arthur, dar n'a reușit.

Tokio, 23 Dec. Faima, că flota lui Togo a plecat la insulele Sanda, este lipsită de fond. Escadra stă și acum în fața Port-Arthurului, numai câte-va vase au fost trimise la Saseho, pentru a fi drese.

Londra, 23 Dec. Privitor la ocuparea întăriturii Kikvansan, care se socotește cheia a celății Port-Arthur, se telegrafiază din Tokio următoarele: Isbânda se datorește în primul rând generalului Samejima, care a condus lupta. El este un om bătrân, care nici nu se poate ține drept, dar cu toate acestea are inimă de tinar. La începutul războiului a fost împărțit să fie sfelnic generalului Nogi. El a făcut întreg planul de cucerire a Kikvansanului. Soldații cari s'au înștiințat de bună voie să meargă la asalt, și-au scris numele pe chivără, pantaloni și haine: ei știau că merg la moarte și cunoscând puterea granatelor cu cari se apăra Rusia, au voit ca ori cât vor fi de stâlcite de bombe trupurile lor, totuși rămășițele împrăștiate să se cunoască de pe numele scris pe haine. Înălțul și care a dat navală a suferit pierderi grozave din cauză că a navalit prea iute: înainte de a sări în aer toate minele ce el așezaseră în preajma întăriturii. Al doilea și-a trecut peste trupurile camarazilor lor rupți în bucăți ori acoperiți sub ruinele fortului și luptând vitejește piept la piept, au gonit pe Ruși, luând dela ei tunuri de tot felul, puști muniții.

Petersburg, 23 Dec. În Rusia întreaga face mare senzație următoarea poruncă de zi a generalului Gripenberg:

» — Cine se pregătește să fugă de sub steag, să știe că va fi împușcat fără milă. Eu nu voiu da îndărăt în nici o împrejurare, aștept însă vitejie și dela ofițerul meu. Însărcinez pe ori-cine să mă împuște când va vedea că ordon retragere.

Se vede că din ostirea rusească fug și ofițeri, nu numai soldații de rând care pot.

Dintre cele 7 întărituri cari apăra cetatea Port-Arthur Japonezii au luat 5.

Felurimi.

Pedeapsa cu moarte la Kunguși. La începutul războiului, pericolul Kungușilor nu preocupă mult pe Ruși. Generalii ruși cunoscuseră mai înainte pe acești jefuitori chinezi și bande de lor le împrăștiase cu ușurință. Urmărirea fusese grea, căci acest dusman hotărât cunoștea toate drumurile și toate deturile regiunii muntoase. Dar după câte-va lupte mai serioase, Rușii își ajunseră scopul.

De astă dată lucrurile se întâmplă cu totul altfel. Kungușii, rămășițe de pirați veniți din întreaga Chină orientală, au înțeles minunat că puteau să profite de situațiune și n'au încetat să țină drumurile pe unde treceau trupele generalului Kuropatkin. Se credea că ei sunt îndemnați de către Japonezi, dar Rușii au înțeles mai în urmă că nu e așa de ușor să se arunce discreditul asupra Japonezilor, până când au recunoscut în adevăr că-i-va ofițeri japonezi printre geții Kungușilor. Așa fiind, soarta acestor pirați se putea vedea mai din nainte: era împușcarea care se rezervă spionilor și trădătorilor. Când însă este vorba de Kungușii ordinari, Rușii preferă să aibă încredințe Chinezilor ca să aplice justiția.

Se știe că aceștia din urmă au dus până la cel mai extrem rafinement arta supliciei și rușii pricep bine ca pedepsele aplicate Kungușilor vor avea mai mult răsunet și vor produce o teamă mai salutară dacă execuția este încredințată autorităților chineze cari se află sub influența lor. Astfel, în așteptarea aparițiunii lor înaintea tribunalului care cu siguranță le va tăia capetele, Kungușii îndură în închisoare câte-va suplicii preliminare, constituie deja o desul de simțitoare ispășire. Ilustrația pe care o poartă Ziarul Călătorilor dă o probă destul de vorbitoare.

Acești doi Kunguși, prinși de cazaci, erau în închisoare înainte judecătoria procesului. Unul e cu brațe întinse de alungul unei cruci, și trebuia să stea în acelaș timp în genunchi, vreme de mai multe ore fără să poată face o mișcare; celălalt, de așezat, în genunchi, este legat de un stâlp și strâns puternic de corp și de picioare cu o frânghie mușată în apă.

De aceste inspăimântătoare suplicii ei nu vor scăpa decât în ziua când judecătorul va ordona să le taie gâtul cu sabia. Dar tâlhăria și furtul atrag așa de mult pe acești oameni, încât supliciile par Kungușilor de mică importanță și ei cresc în număr din zi în zi.

ECONOMIE.

Arad, 23 Decembrie st. n.

Plugul cu abur.

(Invențiune românească).

Zilele trecute dl general Pascu a ținut la Societatea Agrară din București o conferință asupra plugului cu abur inventat de d-sa și brevetat deja atât în Europa, cât și în America. Conferențiarul a enumerat mai întâi sistemele de pluguri întrebuințate azi la arătură și venind la plugul d-sale a spus, că primul plug inventat de d-sa și construit la Berlin a fost găsit de prima probă făcută lângă capitala Germaniei prea greu.

Adus în România și pus la încercare la ferma Laza, s'a găsit că sistemul e bun, dar că e nevoie să fie mai ușor pentru a-l duce mai lesne înapoi și a face arătura curentă.

Dându-și osteneala spre a răspunde acestor cereri, dl gen. Pascu a ajuns la construirea plugului de azi, care poate fi tras de doi cai sau doi boi și nu cântărește mai mult de 770 kgr.

Cu acest plug d-sa a făcut experiență pe moșia d-lui Marghiloman din Bozău. Plugul a fost tras de doi cai de trăsură cu care a și făcut drumul din Bozău, la moșie.

Rezultatul a fost, că în o jumătate de oră a făcut două mișetrii pătrați de arătură, aceasta s'a găsit foarte bună, și brazda fără bolovan, ear conducerea plugului cât se poate de practică.

Plugul d-lui general Pascu poate ara patru hectare pe zi și aceasta fără multă cheltuială; 11 lei hectarul în loc de 20 cât costă azi pe dl Marghiloman cu plugul cu bascula.

Conferențiarul a arătat apoi desavantajile plugului basculant și a dovedit, că cu sistemul d-sale toată forța mașinei este întrebuințată efectiv la arat, grație ușurimei plugului său față de cele duble basculante.

Sistemul d-sale de plug cu locomotivă între două pluguri, cari le acționează pe rând și dusul lor îndărăt la capătul brazdei prin câte-o cotingă specială trasă de doi cai, poate fi deci considerat cu mult mai bun.

Dl general Pascu a spus în urmă că plugul d-sale are o viteală de 7—7 jum. kilometri pe oră, și că tinde să înlocuiască și plugurile de azi și mașina de treer, el putând fi întrebuințat și la arat și la treerat.

Înceind d-sa și-a exprimat speranța că marii agricultori din România, convingându-se de superioritatea plugului său față de celelalte, se vor grăbi să-l adopte în chiat interesul lor.

Bibliografie.

A apărut de Dr. Augustin Bunea canonic metrop. 1. *Metropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa* schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. *Cestiumi din dreptul și istoria bisericii românești unite*, Blaj 1893. Partea I. 269 pag. 8° scrisă de Dr. Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fileri. Partea II. 400 pag. 8° scrisă de Dr. Augustin Bunea, costă 2 cor.

3. *Episcopul Ioan Inocențiu Micu-Klein*, (1728—1751) Blaj 8° mare, 422+XVI pag. Costă 4 cor., (pentru România 5 lei).

4. *Istoria scurtă a bisericii rom. unite cu Roma*, în Schematismul arhidiecezei de A.-Iulia și Făgăraș pe a 1900, costă 8 cor.

5. *Statistica Românilor din Transilvania în anul 1750 făcută de vicarul episcopesc Petru Aron*, Sibiu 1901, costă 1 cor., + 10 fil., porto postal.

6. *Vechile episcopii românești: a Vadului, Geoagiului, Silvașului și Belgradului*, Blaj 1903 8° 162 pag. Prețul 2 sor., 50 fil., (pentru România 3 lei).

7. *Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovici*, sau istoria Românilor transilvăneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fileri (pentru România 5 lei).

8. *Discursuri, Autonomia bisericească, Diverse*. Prețul 5 cor., (pentru România 6 lei).

Aceste cărți să pot procura dela tipografia semin. din Blaj (Balázsfalva) ori dela autorul spedându-se banii înainte, — ori contra rambursă.

89) —18

Redactor responsabil: Sever Boen.

Editor-proprietar: George Nichiu.

INSERTIUNI și RECLAME.

Compactor român în Arad.

Subscrierul își iau voi a aduce la cunoștința onor. public români, că reintors din străinătate m'am stabilit în Arad. str. Weitzer János Nr. 7, unde mi am deschis un

Atelier de compactorie modernă,

arangiit cu mașinile cele noi și mai perfecționate, sunt în plăcuta poziție a efectuat ori ce lucrări stingătoare de ceaștă brassa dela cele mai simple până la cele mai fine legături de lux. Asemenea pentru legături: protocole p. cancelarie, cărți bisericești, cărți de rugăciuni pentru prea onorații domni preoți, în tomuri singurate ori în cartii de ori-ce mărime, pe lângă asigurarea unui serviciu solid, prompt și ieftin.

În speranța, că onor. public români mi va oferi binevoitorul concurs, rămân

Cu distincă simă

Iustin Ardelean,
compactor.

CANCELARIA
arhitectului român
IOAN NIGA
ARAD, 456
Str. Atzél Péter Nr. 1.
(lângă Crucea Albă.)

Primește lucrări de inginerie și arhitectură, încheierea bisericilor, școlilor, cenzurări de zidiri.

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. t. public, că pe Strada Kossuth Nr. 43 în Arad a trecut în posesiunea mea

prăvălia de faur

(mai înainte a lui Stamberger Jozsef)

După o experiență de mai mulți ani câștigată în fațără din Budapesta și Viena, am ajuns în plăcuta situație să pot îndeplini tot felul de lucrări dela cele mai simple până la cele mai complicate prompt și pentru prețuri foarte culante.

Rugând binevoitorul sprijin al onor. public, rămân Cu deosebit respect:

Végh István
măstru măsur.

337

Asigurați: viața, zestre, capital de întreprindere, rente, cazul morții, spese de înmormântare!

Agentura principală în Arad.
A BANCEI GENERALE DE ASIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSSYLVANIA“

primește oferte pentru asigurări din comitatele: Arad, Bichiș, Bihor, Cenad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal și le efectuează pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. În ramul vieții: capitale cu termen fix, rente, zestre pentru fecite, capital de întreprindere pentru feciori, pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din urmă dela 50—500 cor. se plătesc la moment în ziua morții întâmplate;
2. În ramul focului: clădiri de tot felul, mobile, mărfuri, produse de câmp ș. a.;
3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine, reevizite ș. a. prin spargere;
4. Contra grîndinei: grâu, secară, orz, cucuruz, ovăs, viă (vinea), plante industriale: cânepă, in, hîmei, nutreturi, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la agenturile noastre locale și cercuale mai în fiesce-care comună și direct prin

Agentura principală „Tanssylvania“ în Arad.

Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 899.

428 -168

Asigurați contra furăturilor prin spargere: bani și tot ce aveți de preț!

Bijuterii, oroloage, aur călcat și recuise de argint, seduli de amănetaie cumpără pentru prețurile cele mai mari ori le schimbă pentru obiecte noi

DEUTSCH IZIDOR

ciasornicar și giuvaergiu

A R A D, Strada Bisericii
(Palatul minorităților.)

Isvorul cel mai estin de cumpărare de bijuterii și oroloage.

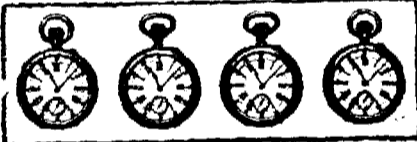
Igaz Sándor

ciasornicar și giuvaergiu.

ARAD, Piața Libertății

lângă edificiul teatru ul vechiu.

Aur și argint căicăt cumpără p. prețul cel mai mare de zi, ori schimbă pentru alte obiecte de sur și argint.

GEYER FERENCZ,

OROLOGIER și GIUVAERGIU

(A R A D, STRADA WEITZER Nr. 5)

primește spre reparare cu garanță, oroloage de buzunar, de turn precum și ori-ce transformare de felul acesta.

Comande din provincie se efectuează prompt și culant.

459

Cu stimă:

GEYER FERENCZ,
STRADA WEITZER JÁNOS Nr. 5.

Atențiune la firmă!

S'a deschis

Bazarul de pe piața Libertății

unde se vind pentru prețurile cele mai culante tot felul de obiecte pentru

cadourii de crăciun și anul nou

precum: ciorapi, tricouri, jucării, obiecte pentru fumat, săpunuri parfumate, ciorapi pentru bărbați, dame și copii, giamentane de școală și piață, măsae și batiste alte multe lucruri alese pe cari nu le lasirăm aci.

Cu deosebită stimă:

450

Rosemberg József

Aducem la binevoitoarea cunoștință a p. t. public că am cumpărat

Prăvălia lui Tămășdan

ce Calea Archiducelui Iosif Nr. 12 (Casa Fodor și Reisinger) și deci mă estu în plăcuta poziție a face următorul ofert:

Cafea per kgr.	dela 1 fl. în sus.
Ciai „ „	dela 2 fl. jum. în sus.
Zahăr „ „	41 cruceri.
Lumânări de stearin per pachet	36 cruceri.

Apă minerală, cacao, chocoladă, cognac, rum și licher, specialitatea cea mai fină pentru prețul cel mai echitabil. De serviciu prompt și culant asigurăm on. public cumpărător.

Telefon 373.

Comande se îndeplinesc imediat.

Intreg aranjamentul boltei este de vânzare.

Localul pentru prăvălie se poate da împreună cu pivnița mare și mică cu începere dela 1 Februarie.

BANI

pe popletății de pământ, case până la 60—70% a valorii nominale cu amortizație de 5—62 ani.

Conform sumei împrumutate pe lângă 4, 4 1/2, 5%.

Credit personal pe seama oficerilor, pensionarilor și funcționarilor.

Convertirea de datorii cu procente mari.

Imprumut anticipativ nu este.

Szathmáry Dezső

440

institut de împrumuturi de bani.

ARAD, Strada Deák Ferenc Nr. 33.

(edificiul camerei advocațiale).

Agenți se acceptesă.